

Zaak C-110/24

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

9 februari 2024

Verwijzende rechter:

Tribunal Superior de Justicia de la Comunidad Valenciana (Spanje)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

24 januari 2024

Verzoekende partij:

Sindicat de Treballadores i Treballadors de les Administracions i els Serveis Publics (STAS-IV)

Verwerende partij:

Valenciana d'Estrategies i Recursos per a la Sostenibilitat Ambiental, S. A. (VAERSA)

[OMISSIS]

[Verwijzende rechter, partijen en procedure]

ACHTERGROND

TEN EERSTE – Op 13 oktober 2023 werd bij de kamer voor sociale zaken van de Tribunal Superior de Justicia de la Comunidad Valenciana (hoogste rechterlijke instantie van de autonome regio Valencia, Spanje) (hierna: „Tribunal Superior”) een collectieve vordering ingesteld door de Sindicat de Treballadores y Treballadors de les Administraciones i el Serveis Publics STAS-IV (hierna: „verzoeker” of „STAS-IV”) tegen de vennootschap Valenciana d'Estrategies i Recursos per a la Sostenibilitat Ambiental, S. A. (hierna: „verweerster” of „VAERSA”), waarbij verzoeker, na een uiteenzetting van de feiten, de Tribunal Superior verzocht: „vast te stellen dat het personeel van Biodiversidad het recht heeft dat bij de berekening van de daadwerkelijke arbeidstijd rekening wordt gehouden met de tijd besteed aan de verplaatsing met het bedrijfsvoertuig van de basis naar de werkplek, waar zij hun dagelijkse werkzaamheden verrichten, en vervolgens van de werkplek terug naar de basis, waarbij de werkdag om 15.00 uur

eindigt met de aflevering van het voertuig op de basis, en VAERSA te gelasten zich te schikken naar deze uitspraak, met alle daaraan verbonden gevolgen”.

Overeenkomstig het verzoek hiertoe in het verzoekschrift werden de volgende vakbonden als belanghebbenden opgeroepen: Comisiones Obreras del País Valenciano (CCOO PV), Confederació General del Treball del País Valencià i Múrcia (CGT-PV), Unión General de Trabajadores del País Valenciano (UGT PV), Intercomarcal de Trabajadores de Castellón (SIT), Unión Sindical Obrera de la Comunidad Valenciana (USO) en Colectivo de Personal Administrativo y Técnico de VAERSA.

TEN TWEEDE – [OMISSIS]

TEN DERDE – [OMISSIS] [Nationale procedure]

TEN VIERDE – 1. Bij beschikking van 5 december 2023 werd aan de partijen een termijn van tien dagen verleend om hun opmerkingen over een eventuele prejudiciële verwijzing naar het Hof van Justitie van de Europese Unie over te maken.

2. De raadsman van verzoeker, STAS-IV, heeft zich schriftelijk verzet tegen het eventuele verzoek om een prejudiciële beslissing op grond dat zijn vordering overeenkomstig de bepalingen van richtlijn 2003/88/EG en de uitlegging daarvan door het Hof van Justitie van de Europese Unie toegewezen diende te worden.

Ook de raadsman van de Generalitat heeft argumenten aangevoerd tegen een verzoek om een prejudiciële beslissing en verzocht dat de vordering wordt afgewezen. Hij beroept zich hiervoor ook op de uitlegging van richtlijn 2003/88/EG en de rechtspraak van het Hof.

FEITEN EN VOORWERP VAN HET GEDING

TEN EERSTE – Uiteenzetting van de relevante feiten

Verweerster, VAERSA, is een vennootschap die deel uitmaakt van de sector overheidsbedrijven en stichtingen van de Generalitat Valenciana, met als rechtsvorm een handelsvennootschap als bedoeld in de zevende aanvullende bepaling, gelezen in samenhang met artikel 2, lid 3, onder b), van Ley 1/2015 de Hacienda Pública, del Sector Público Instrumental y de Subvenciones (wet 1/2015 betreffende de overheidsfinanciën, de openbare sector en subsidies) van 6 februari 2015 van de Generalitat. Ze is voor het grootste deel eigendom van de Generalitat Valenciana en valt onder de Consellería de Agricultura, Desarrollo Rural, Emergencia Climática y Transición Ecológica (Ministerie van Landbouw, Plattelandsontwikkeling, Klimaatverandering en Ecologische Transitie).

VAERSA heeft de hoedanigheid van een medio propio personificado (entiteit met eigen middelen) en van technische dienst van het bestuur van de Generalitat, van de verschillende entiteiten die deel uitmaken van het lokale bestuur en van de

entiteiten van de publieke sector die afhangen van een van hen als aanbestedende dienst, en is verplicht om de beheeropdrachten uit te voeren in overeenstemming met de projecten, rapporten of andere technische documenten.

Met ingang van 1 januari 2018 is VAERSA toegetreden tot de tweede collectieve arbeidsovereenkomst voor personeel in dienst van de overheid van de autonome gemeenschap.

Bij besluit van het Dirección General de Medio Natural y de Evaluación Ambiental (Directoraat-Generaal voor Milieu en Milieubeoordeling) werden investeringen goedgekeurd voor de verbetering van het Europees Ecologisch Natura 2000-netwerk van de autonome gemeenschap Valencia 2022-2025 en werd VAERSA gelast met de uitvoering ervan in overeenstemming met de technische specificaties.

De structurele opdracht bestaat in het uitvoeren van activiteiten in de natuurlijke omgeving van het gehele grondgebied van de autonome gemeenschap Valencia.

Het personeel waarop het arbeidsconflict betrekking heeft, is het personeel dat in de lijst van de VAERSA-posten is opgenomen als biodiversiteitspersoneel, voorheen microreservaatpersoneel genoemd en nu Natura 2000-personeel.

VAERSA heeft 15 provinciale brigades opgericht om haar activiteiten uit te voeren: 6 daarvan in Valencia, 4 in Alicante en 5 in Castellón, met de volgende samenstelling, provinciale verdeling en vertrekpunt:

- brigade Alicante Norte, met vertrekpunt in Alcoy en bestaande uit 1 ploegbaas en 3 microreservaat specialisten.
- brigade Alicante Sur, met vertrekpunt in Santa Faz en bestaande uit 1 ploegbaas en 3 microreservaat specialisten.
- brigade Alicante Jávea, met vertrekpunt in Jávea en bestaande uit 1 ploegbaas en 3 microreservaat specialisten.
- brigade Alicante Orihuela, met vertrekpunt in Orihuela en bestaande uit 1 ploegbaas en 3 microreservaat specialisten.
- brigade Castellón Norte, met vertrekpunt in Vistabella en bestaande uit 1 ploegbaas en 3 microreservaat specialisten.
- brigade Castellón Forcall, met vertrekpunt in Forcall en bestaande uit 1 ploegbaas en 2 microreservaat specialisten.
- brigade Castellón Peñíscola, met vertrekpunt in Peñíscola en bestaande uit 1 ploegbaas en 2 microreservaat specialisten.
- brigade Castellón Sur, met vertrekpunt in VAERSA Castellón en bestaande uit 1 ploegbaas en 3 microreservaat specialisten.

- brigade Castellón Altura, met vertrekpunt in Altura en bestaande uit 1 ploegbaas en 3 microreservaatspecialisten.
- brigade Valencia Norte, met vertrekpunt in CIEF Quart de Poblet en bestaande uit 1 ploegbaas en 3 microreservaatspecialisten.
- brigade Valencia Sur, met vertrekpunt in Gandía en bestaande uit 1 ploegbaas en 3 microreservaatspecialisten.
- brigade Valencia Ontinyent, met vertrekpunt in Ontinyent en bestaande uit 1 ploegbaas en 3 microreservaatspecialisten.
- brigade Valencia Requena, met vertrekpunt in Requena en bestaande uit 1 ploegbaas en 3 microreservaatspecialisten.
- brigade Valencia Ayora, met vertrekpunt in Ayora en bestaande uit 1 ploegbaas en 3 microreservaatspecialisten.
- brigade Valencia Aras de los Olmos, met vertrekpunt in Aras de los Olmos en bestaande uit 1 ploegbaas en 3 microreservaatspecialisten.

VAERSA beschikt ook over een provinciale coördinator-ploegbaas en een verantwoordelijke op het niveau van de autonome gemeenschap.

Maandelijks worden de ploegbazen via whatsapp op de hoogte gebracht van de maandelijkse plannings, uitgesplitst per provincie, brigade en specifieke werkdag, met vermelding van de exacte locatie van de werkplekken, het werk dat door elke brigade moet worden uitgevoerd en andere technische aspecten.

De werknemers verplaatsen zich met hun eigen middelen van hun woonplaats naar een door VAERSA vooraf bepaald vertrekpunt, bekend als „de basis”, waar ze om 8.00 uur moeten zijn. Daar aangekomen verplaatsen ze zich naar de werkplek met een door VAERSA ter beschikking gesteld voertuig, dat bestuurd wordt door een werknemer van VAERSA en geladen is met het materiaal dat nodig is om het werk uit te voeren. Om 15.00 uur is het werk op de werkplek klaar en verplaatsen de werknemers zich opnieuw met het bedrijfsvoertuig naar de basis, en vandaar keren ze terug naar hun woonplaats.

In de arbeidsovereenkomsten voor werkzaamheden die VAERSA heeft afgesloten met de werknemers die diensten verlenen in de microreservaten is de volgende clausule opgenomen: „De werkdag begint wanneer de werknemer aankomt bij het microreservaat en eindigt op de plaats waar hij het bedrijfsvoertuig laat. De verplaatsing gebeurt met een bedrijfsvoertuig. De tijd die wordt besteed aan de verplaatsingen van en naar de werkplek wordt niet beschouwd als daadwerkelijke arbeidstijd. Deze arbeidsomstandigheid is in aanmerking genomen in de specifieke loonaanvulling die aan de werknemer is toegekend.”

In de notulen van de VAERSA-onderhandelingscommissie van 15 juni 2018 staat het volgende: „De directie voert de kwestie in dat 50 % van de tijd die aan verplaatsingen wordt besteed door personeel zonder centrale werkplek, wordt beschouwd als daadwerkelijke arbeidstijd (zoals voor sommige collectieve overeenkomsten al het geval is).”

Sinds het begin van de uitvoering van de biodiversiteitsbeheeropdracht beschouwt VAERSA als daadwerkelijke arbeidstijd voor de groep biodiversiteitswerknemers de dagelijkse verplaatsing vanaf het vertrekpunt of de basis naar de werkplek, maar niet de dagelijkse verplaatsing van de werkplek naar het vertrekpunt of de basis op het einde van de werkdag.

TEN TWEEDE – Voorwerp van het geding

STAS-IV verzoekt vast te stellen dat het biodiversiteitspersoneel het recht heeft dat de tijd die wordt besteed aan de verplaatsingen met een bedrijfsvoertuig van de basis naar de werkplek (aan het begin van de werkdag) en vervolgens van de werkplek naar de basis (aan het einde van de werkdag), waarbij de werkdag eindigt om 15.00 uur op de basis, als daadwerkelijke arbeidstijd wordt beschouwd.

RECHTSGRONDSLAGEN

TEN EERSTE – Bevoegdheid van het Hof van Justitie van de Europese Unie

Overeenkomstig artikel 19, lid 3, onder b), van het Verdrag betreffende de Europese Unie (PB 2008, L 115, blz. 13; hierna: „VEU”), artikel 267 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (PB 2008, L 115, blz. 47; hierna: „VWEU”) en artikel 4 bis van de Ley Orgánica del Poder Judicial (organieke wet betreffende de rechterlijke macht; hierna: „LOPJ”), is het Hof van Justitie van de Europese Unie bevoegd om bij wijze van prejudiciële beslissing een uitspraak te doen over de uitlegging van het recht van de Europese Unie en over de geldigheid van de handelingen van de instellingen, organen of instanties van de Unie.

TEN TWEEDE – Bepalingen van nationaal recht en Unierecht

a) Spaans recht

De Spaanse wetgeving regelt de arbeidstijd in de artikelen 34 tot en met 38 van het Estatuto de los Trabajadores, aprobado por Real Decreto Legislativo 2/2015, de 23 de octubre (werknemersstatuut vastgesteld bij koninklijk wetsbesluit 2/2015 van 23 oktober 2015; hierna: „werknemersstatuut”) (BOE nr. 255 van 24 oktober 2015).

[OMISSIS] [Nationale wetgeving niet van toepassing op de onderhavige zaak]

De bepaling die betrekking heeft op het voorwerp van de onderhavige zaak is artikel 34, leden 1, 3 en 5, van het werknemersstatuut, die als volgt luiden:

„1. De duur van de arbeidstijd wordt overeengekomen in collectieve arbeidsovereenkomsten of in individuele arbeidsovereenkomsten.

De maximumduur van de normale arbeidstijd bedraagt 40 daadwerkelijk gewerkte uren per week, berekend als gemiddelde over één jaar.

[...]

3. Tussen het einde van een werkdag en het begin van de volgende werkdag liggen ten minste twaalf uren.

De feitelijk gepresteerde normale arbeidstijd mag niet meer bedragen dan negen uren per dag, tenzij bij collectieve overeenkomst of, bij gebreke daarvan, bij overeenkomst tussen de onderneming en de vertegenwoordigers van de werknemers een andere verdeling van de dagelijkse arbeidstijd is overeengekomen; daarbij moet in elk geval de rusttijd tussen de werkdagen in acht worden genomen.

[...]

5. De arbeidstijd wordt aldus berekend dat de werknemer zich zowel bij het begin als op het einde van de dag op zijn werkplek bevindt.”

b) Unierecht

De basisnorm is richtlijn 2003/88/EG van het Europees Parlement en de Raad van 4 november 2003 betreffende een aantal aspecten van de organisatie van de arbeidstijd (PB van 18 november 2003), waarvan de volgende bepalingen relevant kunnen worden geacht voor de onderhavige zaak:

Artikel 1, lid 1, dat luidt als volgt: „Deze richtlijn bepaalt minimumvoorschriften inzake veiligheid en gezondheid op het gebied van de organisatie van de arbeidstijd.”

Artikel 1, lid 2, waarin staat dat de richtlijn van toepassing is op: „a) de minimale dagelijkse en wekelijkse rusttijden en de minimale jaarlijkse vakantie, alsmede op de pauzes en de maximale wekelijkse arbeidstijd [...] [lid 3] op alle particuliere of openbare sectoren in de zin van artikel 2 van richtlijn 89/391/EEG, onverminderd de artikelen 14, 17, 18 en 19 van deze richtlijn.”

Artikel 2 bevat de definities. Met name:

Punt 1, dat arbeidstijd definieert als: „de tijd waarin de werknemer werkzaam is, ter beschikking van de werkgever staat en zijn werkzaamheden of functie uitoefent, overeenkomstig de nationale wetten en/of gebruiken”.

Punt 2, dat rusttijd definieert als: „de tijd die geen arbeidstijd is”.

TEN DERDE – Relevante rechtspraak van Kamer IV van de Tribunal Supremo

In arrest 605/2003 van de Tribunal Supremo (hoogste rechterlijke instantie, Spanje) van 7 juli 2020, beroep 208/2018 (ECLI:ES:TS:2020:23309), wordt verwezen naar de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie van 10 september 2015 (C-266/14), wordt verklaard dat als arbeidstijd moet worden beschouwd: „de tijd waarin de werknemer op het werk ter beschikking van de werkgever staat en zijn werkzaamheden of functie uitoefent, overeenkomstig de nationale wetten en/of gebruiken, en dat dit begrip tegenover de rusttijd staat, welke twee begrippen elkaar uitsluiten”. In die zaak, waarin de activiteit van de onderneming bestaat in de installatie, het onderhoud en de reparatie van liften, die alleen bij de klanten thuis kunnen worden uitgevoerd, de verplaatsing die de werknemers van hun woonplaats naar de steden Éibar en San Sebastián moeten doen, als arbeidstijd moet worden beschouwd. De Tribunal Supremo is van oordeel dat: „indien de verplaatsing naar de woning van de klant essentieel is voor de activiteiten van de onderneming, die geen liften zou kunnen installeren, onderhouden of repareren indien zij haar werknemers niet met het nodige materiaal en gereedschap naar de woning van de klant zou sturen, met de daaruit voortvloeiende gevolgen voor de facturering van deze diensten, is het duidelijk dat deze verplaatsingen als arbeidstijd moeten worden beschouwd”.

In dezelfde zin luidt arrest 617/2021 van de Tribunal Supremo van 9 juni 2021, beroep 27/2020 (ECLI:ES:TS:2021:2419), dat werd uitgesproken in een zaak waarin het bedrijf op een bepaald moment besloot dat de buitentechnici of buiteninstallateurs, in plaats van hun werkdag te beginnen en te eindigen op de centrale werkplek zoals ze tot dan toe hadden gedaan, hun werkdag om 8.00 uur zouden beginnen bij de woning van de eerste klant en om 17.00 uur zouden eindigen bij de woning van de laatste klant.

Daarentegen werd in arrest 784/2019 van de Tribunal Supremo van 19 november 2019, beroep 1249/2017 (ECLI:ES:TS:2019:3880), de collectieve vordering afgewezen die ertoe strekte dat de tijd die de luchthavenbrandweerlieden besteden aan de verplaatsing van het dienstgebouw – technisch blok – naar het park waar de collega's werden afgelost, als arbeidstijd werd beschouwd. De Tribunal Supremo stelde het volgende: „[...] gedurende de tijd die je onderweg bent van het zogenaamde technische blok naar het SSEI Park, sta je niet echt ter beschikking van de werkgever, maar voer je een voorbereidende taak uit die vergelijkbaar is met de verplaatsing van de kleedkamer van de onderneming naar de werkplek. Dat om veiligheidsredenen eerst het technische blok moet worden betreden en een magnetische toegangskaart moet worden gebruikt, betekent niet dat de werktijd is beginnen te lopen. In de tussentijd hoeft de werknemer geen persoonlijke taken uit te voeren en kan hij geen enkele taak toegewezen krijgen, aangezien hij zich buiten de sfeer van zijn productieve activiteit bevindt.”

TEN VIERDE – Standpunt van partijen in het geding

a) Standpunt van verzoeker, STAS-IV, ondersteund door de andere vakbonden die ter terechtzitting zijn verschenen

Volgens verzoeker moeten de verplaatsingen die de werknemers moeten verrichten van de basis naar de werkplek (aan het begin van de werkdag) en van de werkplek terug naar de basis (aan het einde van de werkdag) als arbeidstijd worden beschouwd, aangezien zij eigen zijn aan de activiteit van de onderneming en inherent zijn aan de uitvoering van de werkzaamheden, rekening houdend met het feit dat zij worden gedaan met een bedrijfsvoertuig en dat de werknemers tijdens die perioden ter beschikking van de onderneming staan.

Ze voegen eraan toe dat het onbegrijpelijk is dat de onderneming de verplaatsing van de basis naar de werkplek wel als arbeidstijd beschouwt, maar niet de omgekeerde verplaatsing van de werkplek terug naar de basis aan het einde van de werkdag.

b) Standpunt van de onderneming

Zij maakt bezwaar tegen de vordering door erop te wijzen dat artikel 2 van richtlijn 2003/88/EG een strikt begrip van arbeidstijd vaststelt, dat uit drie cumulatieve elementen bestaat: fysieke aanwezigheid op de werkplek, beschikbaarheid ten opzichte van de directie van de werkgever en actieve uitoefening van de eigen functie. Zij is van mening dat deze omstandigheden zich in de onderhavige zaak niet voordoen omdat de werknemers tijdens de verplaatsing niet „potentieel” verbonden zijn met het werk, aangezien hun diensten niet vereist zijn.

TEN VIJFDE – Motivering van het verzoek om een prejudiciële beslissing en standpunt van de kamer voor sociale zaken van de Tribunal Superior de Justicia de la Comunidad Valenciana

a) Motivering van het verzoek om een prejudiciële beslissing

De kwestie die in de onderhavige zaak aan de orde is, is in wezen een juridische kwestie, aangezien partijen de feitelijke situatie waaruit het geschil voortvloeit, niet betwisten.

Zoals uiteengezet rijst de vraag of de tijd die de werknemers besteden om zich met een bedrijfsvoertuig te verplaatsen van de microreservaat – of werkplek –, waar zij hun werkzaamheden verrichten, naar het door de onderneming bepaalde vertrekpunt – of basis –, als arbeidstijd moet worden beschouwd in de zin van artikel 34, lid 5, van het werknemersstatuut en overeenkomstig het begrip arbeidstijd in artikel 2, punt 1, van richtlijn 2003/88/EG, rekening houdend met het feit dat het bedrijf dezelfde verplaatsing aan het begin van de werkdag wél als arbeidstijd beschouwt.

Aan het Hof van Justitie van de Europese Unie wordt een prejudiciële vraag gesteld omwille van de volgende redenen:

- 1) Omdat volgens de verwijzende rechter noch de Spaanse Tribunal Supremo, noch het Hof van Justitie van de Europese Unie zich tot nu toe heeft uitgesproken over een situatie als die in de onderhavige zaak.
- 2) Omdat de toewijzing van de collectieve vordering die door de Sindicat de Treballadores y Treballadors de les Administraciones i el Serveis Publics STAS-IV is ingesteld tegen VAERSA afhankelijk is van het antwoord op de prejudiciële vraag, dat bovendien ook in andere sectoren relevant kan zijn.
- 3) Omdat het antwoord dat de verwijzende rechter op twee beroepen heeft gegeven, waarin deze vraag aan de orde werd gesteld, in door VAERSA-werknemers aangespannen gewone procedures, tegenstrijdig was, hoewel gebaseerd op dezelfde Unierechtspraak in de arresten van 10 september 2015, Tyco (C-266/14, ECLI:EU:C:2015:578), en 21 februari 2018 (C-518/15, ECLI:EU:C:2018:82), waarin de volgende criteria voor het bepalen van het begrip „arbeidstijd” zijn vastgelegd:
 - a) Arbeidstijd is de tijd waarin de werknemer werkzaam is, ter beschikking van de werkgever staat en zijn werkzaamheden of functie uitoefent, overeenkomstig de nationale wetten en/of gebruiken; dit begrip staat tegenover de rusttijd, welke twee begrippen elkaar uitsluiten (arresten Jaeger, C-151/02 EU:C:2003:437, punt 48, en Dellas e.a., C-14/04, EU:C:2005:728, punt 42, en beschikkingen Vorel, C-437/05, EU:C:2007:23, punt 24, en Grigore, C-258/10, EU:C:2011:122, punt 42).”
 - b) Richtlijn 2003/88 voorziet niet in een tussencategorie tussen arbeidstijden en rusttijden (zie in die zin arrest Dellas e.a., C-14/04, EU:C:2005:728, punt 43, en beschikkingen Vorel, C-437/05, EU:C:2007:23, punt 25, en Grigore, C-258/10, EU:C:2011:122, punt 43).
 - c) De reizen die werknemers met een baan als die in het hoofdgeding maken om de door hun werkgever aangeduide klanten te bezoeken, zijn het noodzakelijke instrument om technische werkzaamheden bij die klanten te kunnen uitvoeren. Zou met die reizen geen rekening worden gehouden, dan zou dat ertoe leiden dat een werkgever als Tyco kan claimen dat enkel de tijd die zijn werknemers besteden aan de installatie en het onderhoud van de beveiligingsystemen onder het begrip „arbeidstijd” in de zin van artikel 2, punt 1, van richtlijn 2003/88 valt. Dat zou tot gevolg hebben dat dit begrip verkeerd wordt voorgesteld en het doel – de veiligheid en de gezondheid van de werknemers te beschermen – wordt ondermijnd.
 - d) De bepalende factor voor het tweede bestanddeel van het begrip „arbeidstijd” is het feit dat de werknemer fysiek aanwezig moet zijn op de door de werkgever bepaalde plaats en zich er tot diens beschikking

moet houden teneinde zo nodig onmiddellijk de adequate prestaties te kunnen verlenen (zie in die zin arrest *Dellas e.a.*, C-14/04, EU:C:2005:728, punt 48, en beschikkingen *Vorel*, C-437/05, EU:C:2007:23, punt 28, en *Grigore*, C-258/10, EU:C:2011:122, punt 63).

- e) Tot de kenmerken van het begrip „arbeidstijd" in de zin van artikel 2 van richtlijn 2003/88 behoort niet de intensiteit van de door de werknemer verrichte arbeid of zijn rendement (arrest van 1 december 2005, *Dellas e.a.*, C-14/04, EU:C:2005:728, punt 43).
- f) Alleen de tijd die wordt besteed aan het daadwerkelijk verrichten van diensten moet worden beschouwd als „arbeidstijd" in de zin van richtlijn 2003/88 (zie in die zin arrest van 9 september 2003, *Jaeger*, C-151/02, EU:C:2003:437, punt 65 en aldaar aangehaalde rechtspraak).

Uitgaande van deze criteria acht de kamer voor sociale zaken het noodzakelijk om een prejudiciële vraag te stellen, omdat in deze procedure een collectieve vordering is ingesteld, geregeld in hoofdstuk VIII, titel II, van het tweede boek van de *Ley Reguladora de la Jurisdicción Social* (wet inzake de organisatie van de rechterlijke instanties voor sociale zaken), wat betekent dat de uitspraak betrekking zal hebben op alle biodiversiteitspersoneel, voorheen microreservaatpersoneel genoemd en nu Natura 2000-personeel.

Ten slotte is het noodzakelijk om de prejudiciële vraag te stellen in het licht van de argumenten die verzoeker en de Generalitat Valenciana hebben aangevoerd in antwoord op het verzoek om opmerkingen dat deze kamer na de terechtzitting heeft gedaan, aangezien beide partijen tot tegengestelde oplossingen zijn gekomen op basis van dezelfde richtlijn 2003/88/EG en dezelfde rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie.

b) Standpunt van de kamer voor sociale zaken van de Tribunal Superior de Justicia de la Comunidad Valenciana

Zoals reeds is opgemerkt, neemt de kamer voor sociale zaken van de Tribunal Superior de Justicia de la Comunidad Valenciana geen eensgezind standpunt in over de in de onderhavige zaak aan de orde zijnde vraag, aangezien zij, bij de uitlegging van dezelfde Unierechtspraak, tot tegenstrijdige oplossingen is gekomen bij de beslechting van de twee beroepen ingesteld door VAERSA-werknemers die in het kader van de opdracht Natura 2000-netwerk, diensten hebben verleend in de microreservaten.

In arrest 2696/2021 van 21 september 2021 (beroepsprocedure 2966/2020) werd de vordering van twee werknemers afgewezen op grond van het feit dat „gedurende de tijd dat zij zich in het bedrijfsvoertuig bevinden op weg van de werkplek naar de basis, zij niet ter beschikking van de werkgever staan en hun

taken niet kunnen uitvoeren. Er wordt namelijk een taak van verplaatsing uitgevoerd”.

Daarentegen werd in arrest 3555/2021 van 3 december 2021 (beroepsprocedure 581/2021) de tegenovergestelde oplossing bereikt, met als motivering: „Het gaat dus om verplaatsingen die eigen zijn aan de activiteit van het bedrijf en inherent zijn aan de uitvoering van de werkzaamheden, die worden gedaan met een bedrijfsvoertuig, met als vertrek- en aankomstpunt de bedrijfsinstallaties van de bosbouwkwekerij van de Generalitat Valenciana in Santa Faz. Als de werknemer aan het begin van elke werkdag naar de basis moet gaan, een voertuig moet nemen en zich naar de werkplek moet begeven, en aan het einde van de werkdag de werkplek moet verlaten en het voertuig terug bij de basis moet afgeven, moeten we concluderen dat de verplaatsingen van de basis naar de werkplek en omgekeerd, arbeidstijd zijn, omdat de werknemer tijdens die perioden ter beschikking van de werkgever staat en als „werkzaam” in de zin van artikel 2, punt 1, van richtlijn 2003/88 moet worden beschouwd.

De twijfels ontstaan omdat, hoewel het vaststaat dat de werknemers tijdens de verplaatsing van de werkplek naar de basis niet hun taken uitvoeren, ze ook niet vrij over hun tijd kunnen beschikken, omdat de verplaatsing met een bedrijfsvoertuig moet worden gemaakt, op een vooraf bepaald tijdstip en volgens een tijdschema dat door het bedrijf is vastgesteld.

TEN ZESDE Prejudiciële vraag aan het Hof van Justitie van de Europese Unie

[OMISSIS]

Aan het Hof van Justitie van de Europese Unie wordt de volgende prejudiciële vraag gesteld: „Moet *artikel 2 van richtlijn 2003/88/EG* van het Europees Parlement en de Raad van 4 november 2003 betreffende een aantal aspecten van de organisatie van de arbeidstijd aldus worden uitgelegd dat de tijd die werknemers aan het begin en het einde van de werkdag besteden aan de verplaatsingen met het bedrijfsvoertuig van de basis naar het microreservaat of de werkplek, waar zij hun werkzaamheden verrichten, en in omgekeerde richting, wordt beschouwd als ‚arbeidstijd’ overeenkomstig de definitie van dit begrip in artikel 2 van de richtlijn?”

[OMISSIS] [procedurele slotformules]